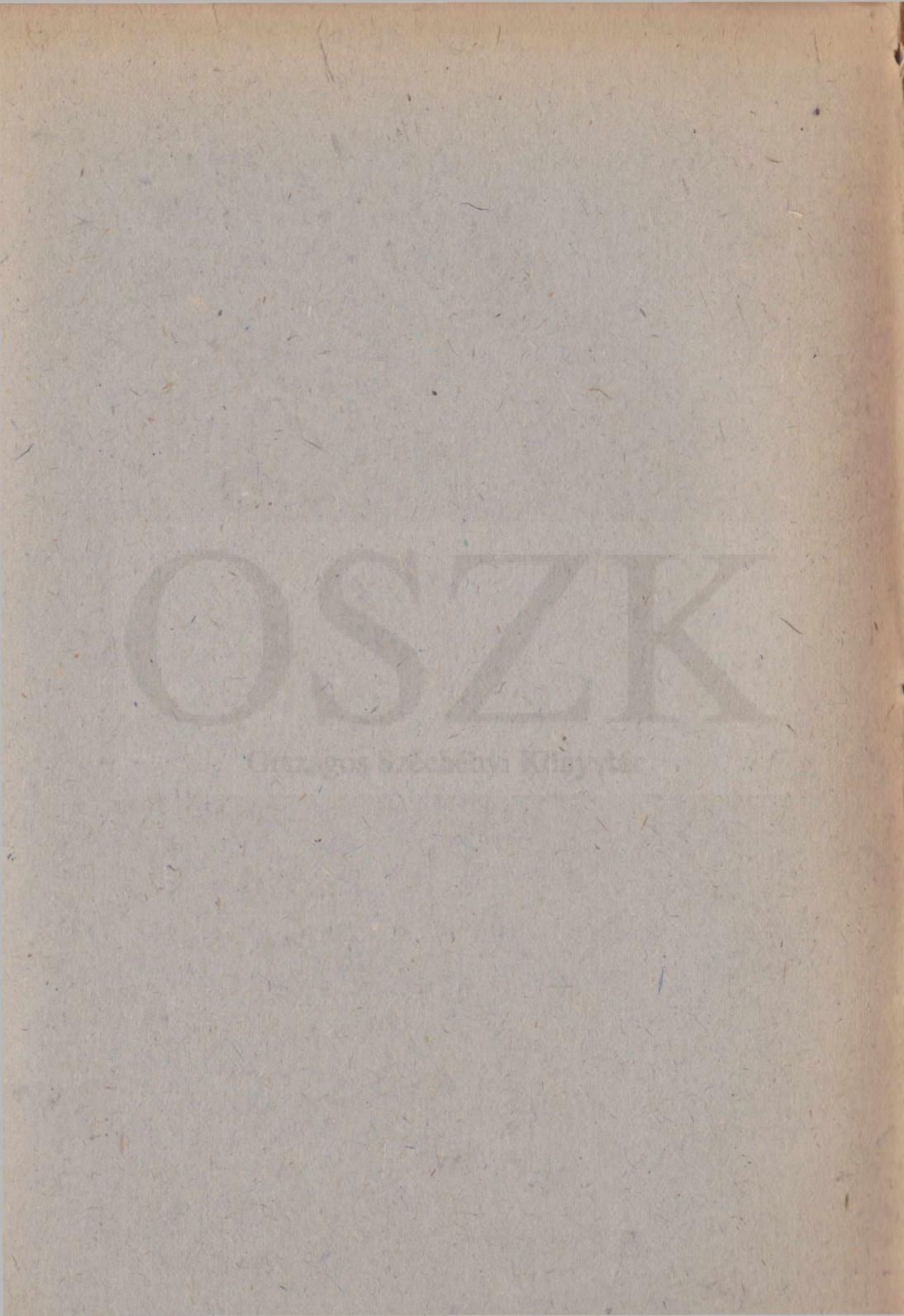

99.209

99.209

Drukarnia Szczepińska Kielce 1910

99209

CONTELE PAUL TELEKI
PRIM-MINISTRU REGESC UNGAR

**POLITICA
MINORITARĂ
UNGARĂ**

BUDAPEST
1940

OSZK

Orosz Széchenyi Könyvtár

(R
2)

99209

R
1965

Editor responsabil: CONTELE PAUL TELEKL

Editura Staduim S. A. — Responsabil: Aladár Györy, director tehnic.

Politica minoritară ungară

In discursul cu care m'am prezentat ca prim-ministru la 22 Februarie 1939, am spus că mă ocupasem și eu mult cu problema naționalităților, sau, pentru a întrebuiuța un termen internațional, cu aceea a minorităților. M'am ocupat de ea aici în țară ca specialist al geografiei umane, și chiar în străinătate, cu ocazia unor misiuni diplomatice, studiind esența și caracterul popoarelor, diferențele ce există între ele și raporturile ce le leagă de pământul unde trăesc. Afirm că

nici în țară, nici aiurea nu-i o chestie care ar putea fi rezolvată pretutindeni și în oricare privință după aceleaș norme. Și chestia minorităților e o atare problemă. Constituția maghiară oferă de altfel posibilități largi pentru dezlegarea acestor probleme, ceeace trebuie să se facă în spiritul constituției și al tradițiilor noastre aşa ca, fiind bazată pe interesele tuturor cetățeni, ea să servească spre fericirea tuturor.

Când în anul trecut, la 22 Martie, imediat după revenirea Regiunii Subcarpatice la Sfânta Coroană, țineam un discurs la MOVE (Societatea pentru apărarea țării), am spus că s'a realipit un teritoriu, unde o naționalitate, aceea a Rutenilor, această «natio-

fidelissima», formează majoritatea populației, și că acum e dato-
ria noastră să primim în semnul ideologiei Sfântului Ștefan
așa ca fiecare fiu al acestei naționalități să se simtă
un frate egal îndreptățit în patria noastră comună. Am adăugat
că această întâlnire trebuie să se facă totodată și în sensul evo-
luției contemporane care cere să acordăm naționalităților noastre
toate drepturile ce li se cuvin, și chiar autonomia, așa cum am
dorit-o în timpul celor 20 ani din urmă, muncind necontenit
pentru ea. În acest sens trebuie să lucrăm și mai departe, fiindcă
dezvoltarea la care râvnim, nu derivă din democrația imperialis-
tică a secolului trecut, ci din acea tradiție de 900 ani care
era mult timp o tradiție neîntreruptă a acestei țări, și în
semnul căreia chiar și elementele nemaghiare puteau să devină
naționalități credincioase. Prin urmare, în loc de a reînnoi
imperialismul democratic, trebuie să muncim pentru tradi-
țiile de 900 ani ale constituției noastre curat maghiare, care e
pătrunsă de un adânc spirit de ospitalitate și care ne va asigura
din nou o unitate perfectă. Trebuie să orânduim această țară așa
cum o închipuim noi, după concepția noastră strămoșească, și după
îmboldul inimei noastre cinstite. Oricare cetățean poate fi sigur
că unguimea, care umblase pe această cale timp de 900 ani,
dela epoca Sfântului Ștefan până în vremurile cele mai nouă, va
fi în stare să-și urmeze drumul mai departe, spre veacurile
viitoare.

In discursul ce am rostit la 14 Martie 1938, ca ministrul
de Instrucție Publică al guvernului precedent, am spus următoarele:

«In ce privește politica minorității, d. prim-ministru —
adică înaintașul meu pe acest scaun — a emis următoarea părere:
«Dispozițiile cuprinse în legile și normele noastre juridice le con-
sider că obligațiile mele personale, cărora le vom satisface în
spiritul tradițiilor maghiare milenare cu loialitate, cu omenie și
cu inimă curată. Recunoaștem dreptul ce au minoritățile de a-și
păstra viața lor culturală și calitățile lor etnice. Acolo însă unde
sub pretextul ocrotirii minorităților vom descoperi unele tendințe
îndreptate împotriva Statului ori națiunii, vom proceda cu cea
mai mare severitate». La aceasta eu mai am adăugat următoarele:

«Și eu profesez aceleas principii, că dealtfel n'as putea fi membrul guvernului. Mărturisesc că

fiecare om are dreptul incontestabil să-și păstreze limba, datinile strămoșești și tradițiile, și că Statul ungar, ca și oricare alt Stat, are datoria să sprijinească pe toți cetățenii de altă limbă maternă în sfotările lor de acest fel, asigurând și chiar ocrotind uzul limbilor minoritare în învățământ.» Asigurarea egalității culturale a minorităților naționale e, cu multe alte, o tradiție inaurată de Sfântul Stefan.

In această privință aş dori să fac aluzie nu numai la «Invățăturile», ce marele nostru rege le-a adresat fiului său, dar și la faptul că politica Sfântului Stefan, bazată pe așezarea noastră în mijlocul Europei, e, de o parte, o orientare spre gândirea creștină, iar de altă parte, o orientare practică bine chibzuită spre acea viață pe care o ducea Europa în timpul Sfântului Stefan, înainte de el și după el. Partea a doua a acestei orientări cere să ne adaptăm la faptul că trăim în Europa, și ea e totodată și o expresie a acestei voințe de adaptare.

Chiar și mult mai înainte, dar mai ales de când ocupasem postul meu de prim-ministru, am expus de multe ori că trebuie să ne întoarcem la această ideologie politică a Sfântului Stefan atât în ocârmuirea Statului, cât și în concepția noastră socială. Am expus aceste păreri nu numai în Parlament, dar și cu alte ocazii, atât înaintea anumitelor asociații, cât și în cursul convorbirilor mele private. În discursul meu rostit la Debrecen, la 20 Maiu 1939, în toiu alegerilor, am spus următoarele: »Prezentul nu-i decât o tranziție, și observând sufletele bătrânilor și mai ales ale tinerilor cu cari m'am ocupat în cei 20 ani din urmă, am constatat că ne înaintăm spre o egalizare, și că sufletele caută înțelegerea și un ordin nou al lumii, care ar trebui să ne readucă ceva mai frumos, adică o viață mai generoasă, mai ideală. Si iată că înceț-înceț visurile se transformă într'o atare concepție. Există o idee politică, o formă de Stat care s'a născut tocmai în semnul acestei gândiri și care nu e de azi, ci ni s'a

păstrat peste 900 ani, și care s'a încheiat tocmai la noi, în țara noastră. Această idee politică, această formă de Stat e aceea a Sfântului Ștefan.

Ideologia politică a Sfântului Ștefan dorește o înțelegere reciprocă a popoarelor și o cărmuire dreaptă și bine chibzuită a tuturor acelora cari ocupă teritoriul unde trăim, și a căror prima organizație politică e datorită mirului nostru rege. Aceasta e ideea de Stat ce cuvine Basinului Dunărean. E ideea de Stat a unui teritoriu unitar, care unește pe toți acei cari trăesc aici, fără deosebire de naționalitate, în formele unei vieți comune, în solidaritatea unor tendințe și unor interese comune, pentru a-i ferici și a-i conduce mai departe.

Nu-i permis să mai continuăm acea atomizare artificială care nu aduce nimănui fericirea. Secolul al XIX-lea era acela care a atomizat pe toate tărâmurile vieții, și care, în loc de a examina existența omenească în toată complexitatea ei, a încercat să simplifice cu niște axiome și formule unilaterale. Acestea nu reoglindeau însă totalitatea vieții, ci numai anumite aspecte, nu toată esența omului, ci numai anumite însușiri ale lui, de pildă limba. Înainte de aceste vremuri, pe cari le-am putea califica de imperialistice, precum și în epocile precedente, atmosfera era cu totul alta.

Să amintesc un caz dela sfârșitul acestei epoci de 900 ani, pătrunsă de o mentalitate mai maghiară. Nimic nu caracterizează mai bine vechea toleranță maghiară decât faptul că comisarii lui Kossuth din Nordul Ungariei nu știau bine ungureșe. Totuș, deși rapoartele lor erau pline de greșeli gramaticale, nimeni nu le-a reproșat aceste imperfecții și nimeni n'a contestat naționalitatea lor maghiară.

În epoca internațională a secolului trecut, care ar putea fi denumită cu drept era categorizărilor și a statisticelor, se vor-

bea puțin despre ideologia Sfântului Ștefan. Această ideologie ignorează statisticile, nu grupează pe oameni în categorii diferite și nu admite definițiile bazate pe astfel de categorii, dar recunoaște unele forme comune de viață, unele tradiții comune, tot așa precum nici constituția maghiară nu era niciodată un mijloc autoritar, ci o normă eternă a vieții națiunii ungare.

Vă reamintesc și o constatare mai veche a mea. Nu astăzi am făcut-o, ci înainte de un an. »Dacă înțeleg bine« — am spus atunci — »deosebirea ce există între noțiunile de »cuminte« (okos) și »înțeleaptă« (böles), atunci am impresia că trebuie să calificăm de »înțeleaptă« concepția Sfântului Ștefan care prin simplicitatea ei firească a putut să rămâne peste aproape un mileniu principiul de căpetenie al unei țări și al conducătorilor ei.«

Iată principiile ce le-am susținut, și în acest sens — adică în spiritul apropierii reciproce și al unei iubiri din ce în ce mai adânci — am căutat să procedez în calitatea mea de ministru al Instrucției Publice și mai târziu ca prim-ministru. Imi permit să atrag atenția asupra faptului că în momentul când după antecedente îndelungate, am trecut dela cele trei tipuri de școli minoritare la școala minoritară de un singur tip, care asigură perfecția învățământului atât în limba maternă, cât și în cea maghiară, eu am fost acela care am introdus tipurile astfel transformate sub înaintașul și urmașul meu pe scaunul de ministru al Instrucției Publice și în școlile supuse autorităților eclesiastice, cari formează majoritatea școlilor din Ungaria, și că această reformă s'a săvârșit în puțină vreme chiar la inceputul activității mele de ministru. Guvernul se formase în luna Maiu, iar în Septembrie reforma era deja aplicată în cea mai mare parte a școlilor, nu numai în mod formal, dar și în practică. Am spus atunci că toate acestea nu indică decât începutul reformelor mele, și că am să procedez în același chip și la școlile medii — ceeace s'a făcut treptat — și la celelalte tipuri de școli.

Am insistat în mai multe rânduri asupra principiului — care nu e de altfel decât o consecință firească a celor spuse — că

fiecare cetățean are nu numai dreptul să și păstreze limba și datinile pentru a le transmite copiilor lui, dar și

acel drept de a-și schimba naționalitatea și datinile, așa precum se întâmplă de pildă în Statele Unite din America și în multe alte state ale lumii chiar dela prima generație încocace și nu numai după conviețuirea indelungată a mai multor generații.

Eu nu numai am căutat să pun în practică acest principiu, dar l-am și proclamat pretutindenea, insistând asupra importanței lui. În discursul ce l-am rostit la Kassa, la 15 Martie 1940 am arătat însă precis atitudinea noastră față de cazurile, când alegerea școlii nu se face spontan, după voia părinților. Am zis că primisem unele plânsori nu numai din împrejurimea orașului Kassa, dar și din alte regiuni. Am adăugat că

dacă mai voi afla și alte cazuri asemănătoare, — că de pildă instructorii de »levenții« și alte persoane adună îscăliri, cerând înființarea unei școli maghiare într-o regiune minoritară, atunci atât eu, cât și d. Ministrul al Instrucțiunii Publice vom fi constrânși să aruncăm în coșul de hârtie toate asemenea cereri, fiindcă ele nu revelează dorința udevărată a poporului.

Am crezut necesar să spun toate acestea la Kassa, într-o regiunea minoritară, fiindcă speram că cuvintele mele vor fi auzite și în alte părți. Mai am adăugat că principiile preconizate de mine nu se referă numai la politica școlară, dar și la celelalte terenuri ale vieții publice. Am spus

funcționarilor de administrație, polițiștilor, jandarmilor, instructorilor de »levenții«, preoților și învățătorilor că toți trebuie să învețe limba minorității și că au s'o întrebuințeze în contactul lor cu poporul, deoarece ideea Sfântului Stefan nu poate însemna o maghiarizare forțată pur exterioară și privitoare numai la limbă. Ea poate să însemne dimpotrivă maghiarizarea sufletului ce tre-

bue să se facă în mod sincer și spontan, altfel nu. Știm bine că dacă nu-i așa, asimilația n'are nici o valoare pentru noi.

Am spus tot la Kassa că aici, în Basinul Dunărean, con-viețuirea noastră cu celelalte popoare din imperiul Sfântului Ștefan — precum Germanii, Slovaci, Rutenii, etc. — era totdeauna întocmită așa încât națiunea politică care în vremurile de demult se identifică cu nobilimea, profesa și în această privință principiul »una eademque nobilitas.« Dat fiind că

astăzi drepturile politice sunt acordate unui mult mai mare număr de clase sociale, e de dorit ca acestea din urmă, cu toți membrii lor, și mai ales acei cari ocupă posturile responsabile — dela notarul comunal până la prim-ministrul — să reprezinte prin purtarea lor aceeași nobleță sufletească.

Nu odată m'am adresat cu astfel de învățături când mulțimii când particulariilor. Cred necesar să insist asupra acestui fapt, fiindcă știu bine că la sfârșitul veacului al XIX-lea și în anii următori — până la izbucnirea războiului mondial — era în Europa • perioadă când s'au comis multe erori în legătură cu problema minorităților. Aceste erori se explicau prin unele motive istorice pe care nu le voiu analiza astădată în mod amănunțit. Aproape nimeni nu era scutit de astfel de greșeli, cari se iveau când la o parte, când la alta; oricare acțiune provoca numai decât o reacțiune etc. Dacă acum vrem s'orupem cu această politică, pentru a nu ajăta mai mult pasiunile, atunci nu ni-e permis să perpetuăm conflictele, ci trebuie să ne întoarcem la un punct, unde conflictele nu erau încă așa de exasperate, fiindcă domnea asupra lor o altă ideologie. Pe nobleță acestei ideologii trebuie să bazăm și noi de acum înainte dezvoltarea țării noastre.

Sunt constrâns să citez încă odată vorbele mele, pentru că să nu fi învinuit de a expune niște teze inventate ad-hoc. De

aceea citez din discursurile mele mai vechi, chiar și din acelea pe cari le-am rostit în străinătate.

La 1922, adică înainte de 18 ani, am ținut în America unele conferințe din cari două erau consacrate problemei minoritare.

Cu această ocazie, dintre cauzele și greșelile ce conduseseră peste o bună jumătate de secol problema minoritară și dezlegarea ei pe căi absolut greșite, am înșirat următoarele :

In primul rând am semnalat lipsa simțului politic.

Ca punctul al doilea, am relevat faptul că problema minorităților din Ungaria nu e judecată după condițiile specifice ale țării noastre, ci după niște teze europene generale cu caracter teoretic.

Ca punctul al treilea, am menționat lipsa simțului social la organele noastre de administrație locală.

Ca punctul al patrulea, am semnalat neajunsurile cele-am descoperit în administrația comitatelor noastre, mai ales în ce privește ignoranța limbilor minoritare din partea multor funcționari. Astă-i dealtfel greșeala asupra căreia insist și astăzi, de când ca prim-ministru cutreer țara întreagă. Si eu am fost funcționar administrativ de provincie, dar cunoșteam și vorbeam limba minorității de acolo.

Prin urmare, situația mea era cu totul alta, decât aceea a celorlalți funcționari. Mă bucuram de o cinste și o simpatie unanimă nu numai atunci, dar și acum, după 30 ani.

Ca cauza a cincea, am arătat că adusesem unele legi pe cari nu le-am executat niciodată. Acum ni se reproșează cu drept

că legile cele bune nu erau puse în practică, și ni se fac firește reproșuri și pentru legile cele rele, deși nici acestea nu le-am executat.

Ca punctul al șaselea, am relevat că, din nenorocire, nu țineam seamă de propaganda dușmană din străinătate, fiindcă Ungaria nu avea reprezentanțe diplomatice. Nu ne-am apărat împotriva propagandei și n'ام tras din ea nici o concluzie.

Ca punctul al șaptelea, am semnalat

lipsa unei orânduiriri definitive a problemelor sociale și lipsa unei administrații sociale, ceeace producea o neglijență față de anumite clase sau de anumite ramuri de ocupație. Această neglijență era prezentată în unele locuri ca o tendință anti-minoritară.

Am înșirat și acum toate aceste puncte, pentrucă le enumerasem pentru întâia oară înainte de 18 ani,

și pentrucă multe cerințe formulate în ele și-au păstrat actualitatea până în zilele noastre.

Iată cauzele cari au condus pe căi greșite problema minoritară și deslegarea ei. Am impresia că pe acest teren mai rămâne mult de făcut. Trebuie să facem mult nu numai prin activitatea noastră legiuitoră, care în sine nu-i destulă, ci mai ales pe terenul motivelor sufletești, creând o apropiere între oameni într'o atmosferă de simpatie și de cinstire mutuală.

Deacea am spus la Kassa că pentru mine

atunci va fi o zi de sărbătoare, când toți fiți patriei comune își vor uni puterile, și când se va curma atât disprețul ce vine din sus în jos, cât și invidia ce se îndreaptă în sens invers.

Această observare se referă de altfel nu numai la problema minoritară și la raporturile dintre cetățenii de limbi diferite, dar

în genere la toate manifestările vieții, fiindcă numai astfel se vor putea crea legături de pace, de iubire și de înțelegere între oameni, și numai astfel se va restabili acea cinstire reciprocă pe care se bazează și unitatea națiunii. Numai astfel va fi națiunea unitară în esență și nu numai în formă. Dacă din dezbinările și neînțelegерile, pe care le-au produs greșelile deceniilor trecute, deducem concluzia că toate aceste discordii trebuie să fie perpetuate, atunci ruinăm această țară și aducem nenorocirea tuturor claselor sociale.

Am auzit că în unele locuri s'a discutat definiția ce dădusem despre Ungurii vorbind nemtește, în limba slovacă ori în alte limbi. Nu eu am inventat această expresie, ci am luat-o de la populația unei comune svabe din împrejurimea Budapestei, unde am auzit-o nu dela un singur om, ci dela o mulțime de svabi cari s'au declarat spontan Unguri de limbă germană. Eu n'am făcut decât să copiez această expresie, în parte pentru statisticii noștri, cari nici prin cercetările lor științifice nu izbutiseră să dea o definiție atât de pregnantă a raporturilor dintre națiunile de «limbă» și «naționalitate». Nu ei au găsit-o, ei sătenii, ale căror definiții simple oglindesc adeseori mult mai precis esența lucrurilor.

Neamurile nu sunt pietre nestrămutate și nici pietrele nu rămân aceleas pentru totdeauna. Printr'o serie de motive că

căsătorii, prietenii, forme identice de viață, conviețuire îndelungată, etc. se pot produce cazuri de asimilare. Așa se produce și schimbul de limbă al indivizilor sau al familiilor, în legătură cu care cerința esențială e aceea ca schimbul să se facă spontan, și ca puterea de Stat sau organele ei să nici nu încerce să provoace prin intervenția lor.

E evident că și în epociile mai recente s'au creat unele neamuri printr'o conviețuire îndelungată, ca bunăoară națiunea Statelor Unite din America, sau acelea ce ocupă teritoriile foarte colonii și cari sunt cu totul diferite de neamul vechilor coloniști.

Eu trăesc după normele acestei concepții, și după părea mea, asta e o veche concepție maghiară, plină de omenie și chiar cavalerescă.

Iată concepția ce caut să o pun în practică. Mărturisesc că datoria mea nu e nici simplă, nici usoară. Reîntorcându-ne la vremea dinaintea de 80 de ani, mai bine zis, la începutul secolului trecut, trebuie să rupem cu rezultatele unei educații sociale de 130 ani care era greșită nu numai la noi, dar și pretutindeni în Europa. Numai astfel vom izbuti să conducem massele poporului spre o ideologie mai conciliantă și bazată pe o iubire mai adâncită. Asta însă nu e numai datoria Statului, ci și a societății. Această datorie se impune nu numai administrației oficiale, dar și organelor de educație socială. Stim bine că educația socială nu se poate schimba dela o clipă la alta, și că o astfel de transformare radicală nu s-ar putea înfăptui nici prin schimbarea formelor. Avem nevoie, mai presus de toate, doar o voineță fermă, și această voineță trebuie să o transmitem și celorlalți sub forma unei convingeri precise.

Asta e singurul drum care ne conduce la aceea că oamenii de limbi, religii și idei diferite să poată forma o unitate, că să trăiască cu toții în cadrul acestei unități și că să muncească împreună pentru fericirea lor comună, dacă suntem că au nevoie de această comunitate. Si cum nu ar avea nevoie de o atare comunitate toți acei cari trăesc pe același teritoriu, respiră același aer, mănâncă aceeași pâine, își duc viața în cadrul acelorași forme și cari trebuie să fie conduși prin tradițiile comune ale trecutului și prinț'o voineță comună a viitorului?

Când din ținuturile noastre vechi să realipit prima parte, unde majoritatea populației era formată nu din Maghiari, ci din Ruteni, mi-am hotărât datoria aşa cum am arătat-o mai sus, și în acest sens am căutat și dezlegarea problemei. Când în anul

acesta, la 13 Aprilie, am ținut una din acele cinci sau șase ședințe cu participanți diferenți, în cursul cărora s'a elaborat proiectul de lege privitor la autonomia Voivodatului Subcarpatic, am spus că dacă Statul are o parte înzestrată cu privilegi și drepturi particulare, atunci această parte trebuie să intre în constituția cu toate particularitățile ei. Dacă există o lege constituțională, o lege fundamentală generală, atunci e evident că și legea locală trebuie să aibă aceeași structură ca și constituția țării întregi. Atunci însă, când patria-mama n'are o atare lege fundamentală, precum nici noi n'o avem, datoria noastră e să ne conformăm constituției cu aceeași elasticitate pe care o are și constituția însăși. Trebuie să se puie în practică aceleași intenții, dar sub o formă diferită.

Datoria ce ni se impune e deci aceea ca, conform reformei constituției maghiare, să atingem același scop pe care în cazul unei constituții scrise ar fi trebuit să-l atingem prin alte mijloace, și ca în același timp să assigurăm fericirea, drepturile și libertatea poporului în același chip ca și în cazul unei constituții scrise.

Prin toate acestea am vrut să caracterizez principiile cari m'au condus în această privință și cu ajutorul cărora am încercat în trecut și încerc în prezent să potrivesc această nouă datorie a noastră cu spiritul constituționalității ungare. Totodată, atragând atenția asupra acestor fapte despre care am vorbit de atâtea ori, aş dori să contribuiu la educarea societății noastre și a organelor noastre administrative pentru ca acestea să-și îndeplinească funcția și să-si rezolve problemele în spiritul principiilor mai sus arătate.

Deși nu vreau să prelungesc sirul citațiilor mele, mai am să vorbesc despre o carte care cuprinde conferințele pe cari le-am ținut în America, în anul 1922. Luând drept punct de plecare niște exemple din Ungaria, dar profitând și din experiențele pe cari le-am făcut în multe alte părți ale lumii, am caracteri-

zat atunci în mod sintetic și teoretic problemele teritoriale și etnografice ale chestiunii minoritare. Am arătat că nu toate cazurile pot fi tratate după aceleaș norme, fiindcă

nu sunt două teritorii pe lume — mai ales dacă considerăm cele cu populații mixte — unde problemele ar putea fi dezlegate la fel.

Citând câteva cazuri din Ungaria, dar din cea anterioară tratatului dela Trianon, precum și alte exemple, am dovedit că deosebirile se datorează nu numai proporției foarte variabile a naționalităților, dar și unui alt factor care până atunci s'a neglijat cu totul: caracterului specific al amestecului etnic care variază deasemenea dela o regiune la alta. Cu această ocazie n'am intenția să tratez cu deamănumul această problemă; dacă cineva se intereseară de ea, n'are decât să citească carteau mea amintită. Acolo am expus problema cu toate detaliile ei, iar mai târziu am reluat-o și într'un studiu mai scurt pe care l'am scris în colaborare cu un fost elev al meu. Ceeace vreau să precizez și astă dată, e numai faptul că eu caut să-mi înfățișez problema de o parte pe baza studiilor mele însăriate, iar de altă parte, în spiritul unei concepții ce-și are rădăcinile în vechile tradiții ale neamului nostru. Orice jアルバ, orice pretenție cauț s'o înțeleg din punctul de vedere al aceluia care mîse adreseză și care, în loc de a fi un adversar, îmi expune dorințele lui. În acest sens am să urmez activitatea mea, asigurând o perfectă egalitate juridică și practică în toate privințele. Se înțelege de sine că

această egalitate îmbrățișează și dreptul libertății egale, și mai presus de toate, uzul absolut liber al limbii materne, atât în viața privată a oricărui cetățean, fără deosebire de neam și de clasă, cât și în toate întreprinderile economice sau de altă natură, în toate societățile naționalităților și firește, și în viața lor religioasă.

Dorim să asigurăm uzul limbii materne și în legătură cu autoritățile și oficiile publice.

Pe acest teren am constatat multe neajunsuri. Unele din ele erau cu totul firești, ca de pildă acela pe care l-am observat în cazul unui jandarm din Regiunea Subcarpatică. Ar fi fost foarte important ca acest jandarm să știe rutenește, fiindcă avea multe raporturi cu poporul și era de dorit să fie pentru el nu numai reprezentantul severității și al puterii pedepsitoare și reglementatoare a Statului, dar și acela al puterii ocăr-muitoare, care dă sfaturi spre binele poporului.

Știi că în această privință obstacolele erau numeroase. De o parte, ținutul acesta nu ne dădea oameni apti pentru serviciul de jandarmi, iar acei cari erau deja jandarmi sub vechiul regim, nu puteau fi angajați pentru unele motive evidente; de altă parte, pregătirea unui jandarm cere mai mulți ani, și prin urmare, nu puteam socoti imediat pe pregătirea unora din populația regiunii.

Sau adus deci jandarmi din patria mamă. Nu numai eu, dar și d. Ministrul de Interne așteaptăm însă de la aceștia ca să învețe cât mai curând limba ruteană cu scopul de a putea vorbi cu poporul în limba lui.. Dacă un jandarm nu înțelege limba poporului, va lua în nenumărate cazuri măsuri greșite, precum

am observat-o și eu de multe ori, când ca particular, când ca funcționar, în apropierea imediată a Regiunii Carpatice.

Intr'un cuvânt, neajunsurile există, și unele din ele sunt chiar nemotivate. Trebuie însă să le înlăturăm cât se poate de curând.

Avem deci datoria să asigurăm prin toate mijloacele ca

năționalitățile să-și poată dezvolta liber cultura lor, păstrând și ocrotind caracterul lor etnic, sau — cu un

cuvânt mai modern — «etnicitatea» lor (*népiség*). Astă depinde însă, după părerea mea, nu numai de îngăduială, dar și de doi alți factori. In primul rând trebuie să sprijinim toate manifestările spiritului poporan, tot așa precum și la neamul nostru sprijinim cântecele ungurești, muzica ungărești, reînnoirea vechilor noastre obiceiuri, etc.

Asta-i prima cerință. Cealaltă consistă în aceea că toate aceste tendințe trebuie să se desfășoare în bună înțelegere, fără să stârnească ostilități între diferitele grupe minoritare. Frecvențarea reciprocă a serbărilor și a reprezentanților — ceeace trebuie să sprijinim, — poate să ne aducă un serviciu foarte bun. Pentru același scop trebuie să fie întreținute și anumite instituții scolare. E important ca în cadrul unității naționale, minoritățile și asociațiile lor să inființeze și astfel de instituții, și ca Statul să sprijinească prin toate mijloacele tendințele acestea.

Ceeace mai are o însemnatate primordială, e rolul societății. E necesar să ne unim puterile și să îndreptăm societatea spre o conviețuire pașnică, scoțând în relief acele motive cari ne unesc, iar nu acelea ce ne despart. Această muncă nu poate fi săvârșită prin instituții; ea cere o educație adecuată a societății, deoarece în ultimă analiză din societate fac parte toți demnitarii administrativi ai instituțiilor, precum și celelalte persoane. Dacă îndrumăm mentalitatea colectivă, prin aceasta exercităm o înrăurire și asupra administrației, ceeace nu se poate face numai prin ordine. Dacă s-au produs unele abuzuri în trecut, acestea nu pot fi datorite neapărat ungurimei sau, mai bine zis, Ungurilor băstinași. In aceste scaune ministeriale au șezut dela 1867 până la 1940 362 miniștri, dintre cari 123 erau de origine nemaghiară. In postul meu am 30 înaintași, dintre cari 10 erau de origine nemaghiară. Tot așa aș putea să spun către și despre celelalte ministerii. Toți acești demnitari au luat parte la ocârmuirea țării, ocupând posturile cele mai înalte. Dacă aș examina istoria funcțiilor mai mici, aș ajunge probabil la aceeași concluzie. Toate

aceste persoane cari au participat la ocârmuirea ţării, au avut partea lor și în erorile comise pe seama naționalităților. Cred că eroarea principală era aceea că chiar și acele tentative de dezlegare ce s-au făcut, n'au izvorît dintr'o iubire plină de energii creative, ci din principiile mecanice și cu totul nenaturale ale epocii.

Sub toate aceste raporturi vrem să propăsim pe calea ce ne-am ales-o și chiar cu o iudeală din ce în ce mai mare.

Graba noastră se explică prin natura lucrurilor, deoarece cu cât mai bine vom izbuti să deprindem societatea noastră cu datoriile, cari de altfel s'au înmulțit, dar totodată s'au și limpezit după incorporarea Regiunii Subcarpatice, cu atât mai mult vom obișnui pe funcționari și pe ceilalți factori responsabili cu o dezlegare organică a acestei probleme, după concepția cinstită a națiunii ungare și spre fericirea tuturora. Această muncă trebuie să se săvârșească fără desfacerea acelei unități căreia comparației noștri de limba nemaghiară vor să aparțină, precum au declarat-o de atâtea ori. În același timp dezlegarea noastră are să fie bazată pe acele tradiții cari sunt cele mai nobile și mai frumoase.

Guvernului și organelor lui li se impune datoria de a observa neconitenit soartea minorităților noastre. Totodată ei au să țină seamă și de diferitele proiecte și tentative din țară și din străinătate cari râvnesc la o dezlegare practică a problemei. Pe acest teren nu-i nici o tentativă ori proiect care ar fi scăpat atenției guvernului ungar. Toate aceste idei le utilizăm, profitând adeseori din ele — precum și din oricare altă gândire, concepție ori acțiunea europeană — dar aplicarea lor se face totdeauna într'o formă specific ungară, adică în conformitate cu caracterul și compozitia națiunii noastre.

Din acest punct de vedere trebuie să judec și acea decla-

rație de incompatibilitate pe care am făcut-o, nu ca prim-ministru, ci ca deputat, împotriva deputaților Coloman Hubay și Paul Vágó din cauza propunerii parlamentare a proiectului lor de lege. Nu de aceea am recurs la declarația de incompatibilitate, fiindcă cineva sau unii aduseseră la ordinea zilei problema minoritară, și în niciun caz nu pentru aceea, fiindcă s'a făcut despre această problemă și un proiect de lege. Deputații de cări e vorba, aveau dreptul să-l întocmească. În ce privește diferențele elemente, organe și părți constitutive ale națiunii, atât ungurimea băstinașă cât și cei maghiarizați, atât organele de Stat, cât și organele religioase și Parlamentul, au însă datoria să examineze prealabil cu o muncă migăloasă și conștiințioasă concepția și activitatea lor pe acel teren care, după terminologia curentă, e cunoscută sub denumirea de «problemă minoritară».

Asta-i o cerință indiscutabilă.

Prin urmare, nu poate fi reproșată nimănuia că eroare ori chiar ca crimă purtarea lui, dacă sugerează idei, face propunerii și atrage atenția concetăjenilor săi asupra datorilor ce se impun tuturor fiilor acestei țări locuite de mai multe naționalități atât în raporturile lor reciproce, cât și față de patria lor comună. Și dieta e obligată să se ocupe cu aceste datorii, căutând să contribue la închegarea lor prin activitatea ei legiuitoră, prin controlarea executării legilor aduse și nu în ultimul rând cu bunul exemplu ce-l poate da dieta însăși — desi, precum am spus, scopurile la care râvnim, nu pot fi ajunse cu ajutorul exclusiv al legislației.

Ceeace militează totușă împotriva proiectului de lege propus de d-nii Hubay și Vágó, ceeace exclude chiar dezbaterea lui înaintea dietei și ceeace a adus cu sine constatarea că autorii proiectului au păcătuit împotriva fidelității obligatorie față de patria ungă, atragând asupra sineși aplicarea dispozițiilor formulate în §. 167. al articolului de lege XIX din anul 1938, nu e aducerea pe tapet a chestiei minoritare, ci faptul că acest proiect de lege era plin de anumite măsuri cari, în caz de aplicare, ar fi desfăcut unitatea Statului și națiunii ungare, conducând repede și inevitabil la descompunerea și nimicirea Statului ungăr. În al doilea rând trebuie să luăm în considerare și faptul că tocmai

aceste măsuri formează esența și sămburele proiectului de lege, și că spiritul lor primejdios se manifestă și în acele părți care de altfel ar putea fi admise și desbătute. În sfârșit acest proiect de lege nu contribue cu nimic la acea dezlegare mai bună o chestie minoritară, pe care o credem absolut necesară și la o înțelegere mai deplină a fiilor acestei țări, — înțelegere a cărei importanță ar trebui să se prefacă într-o convingere generală — ci dimpotrivă, în caz de realizare, el ar conduce la perpetuarea discordiilor desfăcătoare și veninoase, și în ultimă analiză la descompunerea patriei.

Am dorit să constat aceste fapte, fiindcă erau mulți cari au privit proiectul de lege dintr'un alt punct de vedere. De aceea să spun încă odată deslușit: nu tratarea problemei minoritare, ci modul în care problema s'a pus și caracterul pe care-l avea acest proiect de lege, erau cauzele cari motivau față de el chiar și obiecțiile cele mai grave.

* *

Aruncând o privire asupra vastei literaturi ce s'a creat în jurul problemei minoritare, putem constata că cercetătorii și-au infățișat-o totdeauna în mod general. Au generalizat, au stabilit niște principii generale și căutând dezlegarea, au luat drept punct de plecare niște teorii juridice sau alte considerații științifice. Ca semn al apartinenței la o naționalitate au recunoscut numai limba și n'au ținut niciodată seamă de posibilitățile de amestec, și de acei factori cari creiază o atmosferă de simpatie și de bună înțelegere. Pe terenul teoriilor juridice și etnografice, precum și pe terenul tuturor teoriilor pe cari se bazează diferențele tentative de a rezolva problema minoritară prin legislație s'a înaintat din ce în ce mai mult, apropiindu-se de o separare tot mai radicală a elementelor etnice, ceeace ar fi dus la absurd problema naționalităților, transformând-o într-un »bellum omnium contra omnes«. S'a procedat așa, în loc de a aprobia pe unii de alții într-o atmosferă de iubire și de cinstire reciprocă de a aprobia pe toți acei cari sunt constrânși să trăiască împreună, având, afară de limbă, multe trăsături, forme de viață și idei comune.

La aceasta — să fie zis în treacăt — a contribuit și faptul că în Statele europene și pe teritoriile lingvistice cele mai diferite ale Europei dialectele au dispărut, fiind absorbite de limbile literare.

Cei cari căutau cazurile extreme și contrastele, n'au luat în considerare tipurile mixte ale oamenilor cari s'a produs prin amestecul a două sau a trei naționalități, la care s'a adăogat în unele regiuni și toată complexitatea sentimentelor familiare întrețesute. În această privință și statistica a comis numeroase greșeli, asupra căroru nu mai trebuie să insist, fiindcă am vorbit și am scris mult despre ele.

Nu e cu putință să stabilim regule și principii absolut fixe aşa ca acestea să fie valabile pentru toate naționalitățile și pentru toate formele locale ale amestecării lor, care variază dela o regiune la alta.

Susținerea unor norme juridice generale adică

formularea convențională a unor principii generale

în sine foarte problematică, fiindcă în cele mai multe cazuri viața practică nu admite șabloane prestabilite. Astfel de norme

nu astămpără sufletele, ci produc necontenit turburări, neînțelegeri și certuri.

Deacea — și asta nu e o frază inventată de mine, ci o constatare care provine dintr'o scriere a unei personalități minoritare conducătoare dela noi —

pe terenul realizării drepturilor minoritare trebuie să ne înaintăm treptat, cu tendințe evolutive, dezvoltând din ce în ce mai mult drepturile acestea.

Tendința evolutivă despre care vorbim, nu implică însă o

evoluție lungă, adică o amânare a problemei, ci numai dezlegarea ei după regulele naturii. Trebuie să înțelegem că

esența oricărei acțiuni nu consistă într'un tratament pur exterior al simptomelor, ci în intervenția factorilor morali.

Are deci o importanță hotăritoare

conduita morală a oricărei persoane și mai ales aceea a oricărui funcționar.

De aceea trebuie să educăm societatea prin toate mijloacele ce ne stau la dispoziție (presă, radio, asociații, etc.) la o înțelegere mai justă și mai adâncită a problemei minoritare, și la normele de purtare cari au să servească de călăuză în legăturile dintre naționalități. Această sfârșitare trebuie să se facă firește nu numai din partea noastră, ci și din partea acelora cari aparțin diferitelor naționalități ale Ungariei.

Această educație socială nu poate fi întâmpinată în desfășurarea ei de nici un fel de propagandă provocatoare, și cu atât mai puțin de organele oficiale de Stat sau de particulari.

După părerea mea ar fi de dorit ca asociațiile maghiare și minoritare să se invite reciproc cu scopul de a susține legături amicale. Recunosc că și în astfel de condiții se pot provoca gâlcevuri între indivizii de naționalitate diferită, cu insulте reciproce, și că în această privință nu aplicăm încă o măsură egală. Dacă cineva insultă pe un Ungur, ofensându-i onoarea națională, actul lui e considerat ca o injurie contra națiunii ce trebuie să fie pedepsită după articolul de lege III din anul 1921, iar când cineva vatămă onoarea al unui minoritar nemaghiar, în virtutea legilor în vigoare el săvârșește numai o injurie contra cinstei personale. Pe acest punct trebuie să se facă o categorizare mai bine proporționată și mai cuvenită spiritului nostru de echitate. Problema e deja sub examinare din partea Ministrului de Justiție care caută să califice mai sever decât o simplă injurie insultele comise pe seama naționalităților.

Aici trebuie să vorbim și despre o altă problemă. În familiile de naționalitate mixtă — cari, slavă Domnului, sunt foarte numeroase — nu-i permis să se introducă din nici o parte un sentiment de discordie și de neînțelegere. Nici din partea funcționarilor, nici din partea altor factori. Cel care se împotrivează acestei porunci, atrage asupra sinești pedeapsa cuvenită. În modul cum e tratată astăzi problema naționalităților, putem revela și rolul unor calități personale defavorabile. Iată ce înțeleg prin această constatare:

Din dezlegarea acestei probleme am să excludem atât pe șoviniștii oficiali, cât și pe agitatorii extremiști ai naționalităților. Trebuie să excludem aşadar două tipuri: pe entuziasmul care «nu mai vede și nu mai audе», și pe omul de afaceri cu spirit mercantil care intră în luptă cu deviza: «eu trăesc din aceasta.» Această veche concepție a mea am s'o impun tuturor funcționarilor administrativi cari, deși o privesc încă cu aversiune, vor fi constrânsi s'o adopteze.

In privința aceasta societatea maghiară a primit deja dela mine mai multe avertismente serioase.

Guvernul a luat măsuri sistematice pentru ca funcționarii de Stat, jandarmii, instructorii de «levenți» și în primul rând învățătorii și profesorii să știe bine limba vorbită în sfera lor de activitate și s'o întrebuițeze în toate cazurile când se pun în contact cu poporul.

Eu însuși am să controlez cu cea mai mare severitate executarea acestor dispoziții. Dar aici trebuie să amintesc un fapt curios. Am primit adineatori o listă întocmită de câțiva deputați, care se referă la abuzurile comise în defavorul naționalităților. Pe baza acestei statistice am putut constata că o treime a brutalităților erau datorite acelor funcționari de Stat cari aparțin-

neau aceleași naționalități. Înainte de câtva timp Ministrul de Interne a «impus» — cum se spune în astfel de cazuri — unei comune cu majoritate nemțească din apropierea Budapestei un notar cercual de naționalitate germană. Puțin mai târziu s-au prezentat unele plânsori, după cari acest notar, fascinat de puterea magică a funcției sale, nu mai vrea să vorbească nemțește cu persoanele cării se adresau. Astfel de abuzuri trebuie să se eliminate cu cea mare energie. Când eram funcționar în tinerețea mea, am observat de multe ori ca naționalitățile preferau pe ofițerii de origine maghiară, fiindcă acestia nu se făleau — ca să spunem așa — cu originea lor etnică.

Funcționarii trebuie să fie constrânși ca să respecte în toate privințele drepturile și cultura naționalităților, precum și ocrotirea acestei culture. Asta o cerem însă nu numai pentru naționalitățile, dar și pentru Maghiari, fiindcă nici datoria aceasta nu e totdeauna respectată.

Tin să insist și acum, precum mai înainte, în discursul meu dela Kassa, asupra faptului că

organele de Stat, ori alte organe administrative, preoții ori alte persoane n'au voie să exerciteze nicio înrâurire asupra declarațiilor de apartinență etnică.

Această prescriere nu e ușoară de realizat, dar trebuie să fie pusă în practică cu orice preț. În toate cazurile când vom descoperi intervenția unei presiuni, declarația va fi anulată. Toate acestea cer o mare energie și aduc cu sine consecința că

organele locale, adică și cele de comitat, să aibă conștiința responsabilității lor. Problema naționalităților nu poate fi deslegată fără un sentiment adânc de răspundere și fără o întărire generală a conștiinței acestuia.

Fără conștiința responsabilității oricare măsură rămâne o normă juridică fără conținut și nu devine expresia unui sentiment lăuntric. Trebuie să aplicăm unele norme, dar e indispensabil să întărim și conștiința responsabilității.

La judecătoriile de instanță întâia suntem datori a nu mai recurge la interpreți, ceea ce s'a și realizat în cele mai multe locuri.

Despre această chestie am vorbit deja în legătură cu alte fapte, amintind și experiențele mele de solgabirău când simteam precis deosebirea ce exista între dispozițiile mele făcute în urma unui contact direct și fără interpret cu poporul, și acelea ale colegilor mei cari, neștiind limba naționalității, erau constrânși să recurgă la intervenția interprétilor. Judecătorii cari nu cunosc limbile minoritare și funcționarii celorlalte oficii fac parte și ei din aceeași categorie. D. Ministrul de Interne a luat deja măsuri

pentru ca funcționarii trimiși în regiunile cu populație mixtă sau în cele locuite de o naționalitate să fie examinați din limba poporului și ca angajarea lor să depindă de rezultatul acestui examen. Funcționarilor deja angajați li s'a ordonat să învețe limba poporului până la un termen prescris. Toate aceste măsuri vor fi controlate într'o parte mai mică de către organele superioare ale administrației, iar în cele mai multe cazuri de comisii volante.

Sub niciun pretext nu se va cere maghiarizarea numelor.

Eu n'am susținut niciodată asemenea tendințe, fiind convins că

maghiarizarea numelui nu înseamnă în sine nimic, nu e expresia unui sentiment, ci numai un foc de artificiu fără însemnatate.

Maghiarizarea numelui nu poate fi altceva decât actul final al unui lung proces de asimilare spirituală. Când cineva trece dela o naționalitate la alta — fie printr'o legătură familiară, fie în alt mod — și după aceea se simte sufletește membru al naționalității la care s'a alipit, atunci el poate să-și pună întrebarea: de ce să mai port un nume străin, dat fiind că fac parte dintr'o altă naționalitate? În asemenea cazuri se poate admite schimbarea numelui, dar mai înainte și altcum, ea nu are niciun rost.

Mai am să adaog că

toate manifestările culturale, ca de pildă reprezentările de teatru și de cinematograf trebuie să fie permise cu condiția ca piesa ori filmul să nu vătene simțul național al nimănui.

Se înțelege de sine că astfel de cazuri trebuie să fie evitate; dar în judecarea chestiilor acestora se cere înlăturarea oricărei exagerări. Mi-aduc aminte de o piesă în care figura comică era un ziarist. Societatea ziaristilor, simțindu-se ofensată, mi s'a adresat mie cerând măsuri de retragere. Fiecare om are o profesie, urmează o religie și aparține unei naționalități. Dacă un reprezentant al clasei sociale din care cineva face parte, apare pe scenă ca o figură comică, acest caz nu poate fi considerat ca o generalizare forțată și exagerată, fiindcă cu astfel de idei am nimici toată arta literară. În literatura umoristică se poate schița oricare tip, precum am văzut de pildă pe scenă moșieri conservativi și unele tipuri comice din tineretul capitalei. Toate calitățile omenești pot fi infățișate cu un efect comic, dar cu condiția ca prezentarea lor să nu fie prea tendențioasă. Asemenea cazuri atrag după sine măsurile represive cuvenite.

Statul e dator să înființească și să susțină școlile necesare.

Cred că în privința aceasta nici guvernului de acum, nici celui precedent nu se pot face reproșuri.

Am apucat calea ce ne părea cea mai bună și am să ne urmăm drumul mai departe. În aceste școli copiii trebuie să fie educați în limba lor maternă și în spiritul celei mai depline loialități față de Stat.

Ce-i loialitatea? Credința ce-o păstrăm față de Stat, față de ideea de Stat și de concepția ce și-a creat Statul despre sine și față de personalitatea individuală pe care Statul o reprezintă. Interpretarea după care loialitatea ar însemna numai respectarea legilor din partea cetățenilor, nu aduce încă cu sine apartinența totală la Stat. Asta-i numai o fidelitate ce ne leagă de ceva străin. Loialitatea ce-o păstrăm patriei e dimpotrivă o credință nestrămutată, izvorită din fundul inimii noastre. Numai această formă a credinței e identică cu loialitatea unui popor. Cele două forme ale credinței trebuie să se întregească ca religia și patriotismul, credința religioasă și cea națională. Statul ungur e astăzi, precum era prin veacuri, Statul națiunii ungare care cuprinde mai multe limbi și mai multe naționalități. Loialitatea fiind credința ce-o păstrăm acestei comunități naționale, ea îmbrățisează și fidelitatea reciprocă a diferitelor naționalități ca datoria lor patriotică.

Trebue să se ia măsuri pentru învățarea limbii materne nu numai în școlile primare, dar și în școlile civile și de comerț, precum și în școlile medii.

In acelaș timp, limba maternă trebuie să fie ocrotită și în grădinile de copii. Prinț'o falsă mândrie națională multe grădini de copii sunt indicate ca având drept limbă de predare cea maghiară, deși conducețoarele lor vorbesc și se joacă cu copiii în limba acestora și nu se învață în ungurește decât câteva poezii, ceeace e bun, dacă copiii înțeleg textul, dar rău, când se spun pe de rost poezii neînțelese. Dacă neajunsurile dispar, starea lucrurilor ia numai decât un aspect cu totul diferit.

E greșit și nu se poate permite ca cu niște copii de 4 ori 6 ani să vorbim exclusiv sau aproape totdeauna într'o limbă străină.

Aceasta n'ar avea niciun rost. De altă parte e adevărat că dacă limba Statului e cunoscută, se pot comunica în ea unele cunoștințe chiar și în grădinile de copii.

Mărturisesc că sistemul mai vechiu al școlilor primare, cu tipurile A, B, C, etc. îl cred mai bun decât sistemul unitar de acum, fiindcă la fiecare tip învățământul poate fi mai intensiv. Totușt trebuie să ne mulțumim momentan cu sistemul actual. În orice caz vreau să stabilesc că în această privință e vorba

de dreptul de libertate, dreptul individual al fiecărui cetățean și chiar de ceva mai mare ce epoca noastră respectă mai mult decât Europa materialistă și individualistă a veacului trecut: e vorba de familie. Din respectul drepturilor paterne decurge în mod necesar cerința ca alegerea școlii să depindă dela voința părinților. Trebuie să facem tot pentru a lăsa acestei voințe o libertate deplină. Acest principiu trebuie să fie aplicat în modul cel mai riguros, și oricare altă înrâurire, chiar dacă ar veni din partea organelor oficiale, merită să fie pedepsită cu cea mai mare severitate. Drepturile și libertatea părinților au să rămână nestrămutate, dar

în acelaș timp li se dă dreptul de a-și putea schimba decizia, dacă ar dori-o.

De exemplu un copil, după ce a umblat 6 ani în aceeaș scoală, poate fi trimis într'o altă, după voia părinților. Si acest principiu trebuie să fie generalizat, fiindcă

cu mijloace absolut mecanice nu vom obține niciodată rezultate în privința loialității patriotice. Tendința de a crea un regulament mecanic nu e altceva decât o tentativă de evadare dela o mare răspundere față de națiunea: dela răspunderea datoriei unei educații naționale serioase. Această tentativă de scăpare poate fi făcută când din partea puterii de Stat și a organelor ei, când din partea acelora cari se ocupă, din oficiu sau nu, cu această problemă a conviețuirii omenești. În orice caz e o scăpare dela responsabilitate, în loc de alua asupra sine-și sarcina unei dezlegări mai juste, dar mult mai grele, care ar trebui să fie pusă în practică într'o atmosferă de iubire, de cinste și de onoare.

Soluția obișnuită care consistă în formularea anumitelor prescripții, nu-i bună decât pentru a masca greșelile ce comit organele executive luând neserios această problemă și creând astfel, în loc de o conviețuire pașnică, numai neînțelegeri noi.

Sub toate raporturile trebuie să se introducă supravegherea cea mai riguroasă din partea Statului, și principalul ce putem face și vom face, va fi crearea unor organe de supraveghere în cadrul administrației. Organele acestea vor fi însărcinate cu controlul executării cuvenite. Numai prin aceste mijloace vom izbuti să statornicim din nou în această țară pacea Sfântului Ștefan în virtutea acelor idei despre cari am scris în anul trecut pentru străinătate următoarele:

»Ideologia Sfântului Ștefan, născută din forme patriarcale, nu era niciodată imperialistică, ci avea mai de grabă drept tră-

sături caracteristice îngrijirea paternă și sentimentul de răspundere. Ea era pătrunsă de sentimentul unei datorii care cerea ca, în această parte a Europei, unde soartea așezase neamul Sfântului Ștefan și unde primul nostru organizator întemeiașe un Stat creștin, să se creeze pace, bună stare și o cinstire mutuală. Si chiar dacă datoria aceasta își schimba forma dela un secol la altul, principiul, voința și omenia ce-o inspirau, rămâneau aceleas.»

Si iată acum încă o constatare, drept încheiere:

Simțul social e indispensabil în orice ram al administrației. De aceeași natură e și acea concepție dreaptă care ne face să ne dăm bine seamă de problema naționalităților și de solidaritatea confesiilor creștine, care e mai mult decât toleranța religioasă.

OSZK

Oszczędny Sztandar Kredytowy

